

Kitap Eleřtirisi

Ercan TÜRKSOYLU, Yugoslavya Türklüğünün Direniş Mücadelesi (1945-1948) Yücel Teşkilatı, Astana Yayınları, Ankara, 2020, ISBN: 978-605-5010-51-5.

İlker LİMON¹

Taner KARAKUZU²

Osmanlı Devleti on dokuzuncu yüzyılda Balkanlar'da önemli toprak kayıpları yaşamıştır. Bu bağlamda yirminci asrın ilk çeyreğinde Osmanlı'nın yıkılmasıyla birlikte tabiri caizse Balkan Türkleri yetim kalmıştır. Gene anılan dönemde savaşların sebep olduğu göçler ve yıkımlar nedeniyle Balkanlar'daki Türk nüfusunun azalmasının yanı sıra bu milletin nüfuz alanı da daralmıştır. Yüzyıllar boyunca bu coğrafyada hâkim millet olan Türkler, 1912'den sonra bağımsızlıklarını kazanan devletlerin vatandaşları olarak önemli siyasi ve sosyal haklarından yoksun bırakılmışlardır. Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen Balkanlar'da kalan bir avuç idealist Türkün örgütlenme çabaları takdire şayandır. Söz konusu coğrafyada Türk varlığının korunmasını şiar edinmiş örgütlerden en önemlisi Makedonya'da kurulmuş olan Yücel Teşkilatı'dır. Teşkilat, Makedonya Türklerinin maruz kaldığı zulme dur demek amacıyla 1941 yılında hayata geçirilmiştir. Bu teşkilat aynı zamanda Türklerin millî, kültürel ve dinî mevcudiyetlerini muhafaza etmek ve geliştirmek gayesi taşımaktadır. Belirtmekte fayda vardır ki teşkilat yukarıda zikredilen amaçlar doğrultusunda bir araya gelen seçkinlerin oluşturduğu bir harekettir.

Yazında Yücel Teşkilatı hakkında kaleme alınmış birkaç anı kitap dışında herhangi bir bilimsel esere rastlamak mümkün değildir. Bu açıdan tenkiti yapılan kitap ayrı bir önem taşımaktadır. Bu eser, Ercan Türksoylu'nun, Fahri Türk'ün danışmalığında hazırlanmış olduğu “Yugoslavya Türklüğünün Direniş Mücadelesi (1945-1948) Yücel Teşkilatı” başlıklı yüksek lisans tezinin kitaplaştırılmış hâlidir. Türk, kitabın sunuş kısmında, anılan örgütü; “...Kuzey Kıbrıs Türklüğünün varlığı tehdit altına girdiği vakit gene vatansever Türk evlatları tarafından kurulmuş olan *Türk Mukavemet Teşkilatı*'na...” benzetmektedir. (s.VIII) Tenkiti hazırlayanların müşterek görüşlerine göre bu bağlamda iki önemli noktanın altı çizilmesi gerekmektedir. Birincisi Makedonya İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin önemli bir kalesi olma özelliğine sahipti. Bu haseple tıpkı söz konusu dönemde olduğu gibi bu coğrafyada 1940'larda Türklüğün bekası tehlikeye girdiğinde, vatansever Türk evlatlarının vazifeden kaçmadıkları, âdeta cansiparane bir mücadeleye atıldıklarını söylemek yerinde olacaktır. İkincisi ise Makedonya coğrafyası İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden mütevellit Türk teşkilatçılığının mayalandığı yerlerden biri olarak değerlendirildiğinden Yücel Teşkilatı'nın burada doğmuş olması sürpriz olarak karşılanmamıştır.

Türksoylu, eserinde “Yücel Teşkilatı'nın Balkanlar'da yaşayan Türklerin millî değerlerinin yaşatılması, korunması ve millî şuurun uyandırılmasında nasıl bir rol oynadığı” sorusuna yanıt aramaktadır. Eserin müellifi çalışmanın ana hipotezini, “Teşkilat aslında Makedonya Türklüğünün siyasi, sosyal ve kültürel açılardan gelişmesini sağlayarak, Yugoslav toplumu içerisinde eriyip yok olmalarını önlemeye çalışmıştır” temel önermesiyle ortaya koymaktadır. (s.15-16) Ayrıca eserin omurgası olarak nitelenen; analitik yapı, yöntem, yazın ve kuramsal çerçeve “Giriş” başlığı altında temiz bir şekilde ortaya konmuştur.

¹ Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: ilkerlimon@trakya.edu.tr

² Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: tanerkarakuzu@trakya.edu.tr

Yazar eserin ikinci bölümünü “Balkan Savaşları’ndan Sonra Makedonya Türklüğü” serlevhasıyla kaleme almıştır. Bu başlık çalışmanın ana konusu olan Yücel Teşkilat’ının mahiyetini çözümlenmeye başlamadan önce okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla yazılmıştır. Bu konu “Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı Dönemi”, “Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti Dönemi” ve “Halk Kurtuluş Savaşı Dönemi 1941-1944” olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir. Bu bölüm daha çok bölge coğrafyasının siyasi tarihine ışık tutmak ve konunun tarihsel arka planını açıklamak amacıyla hazırlanmıştır. Türksoylu daha sonra Yugoslavya’da faaliyette bulunan İç Makedonya Devrimci Örgütü, Genç Müslümanlar Örgütü, Ulusal Demokratik Arnavut Örgütü, Çetnik Örgütü ve Ustaş Örgütü gibi direniş örgütlerini (1941-1948) ele almaktadır. Bu bağlamda yazar bahse konu olan örgütlerin kurucularının ve mensuplarının kimler olduğunu, faaliyetlerini, gayelerini ve söz konusu şahısların yargı süreçlerini masaya yatırmaktadır.

“Yugoslavya Döneminde Türklerin Kurdukları Örgütler” başlığı yapıtın dördüncü ana bölümüdür. Yazar, Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı döneminden (1918) başlayarak Yücel Teşkilatı’na kadar geçen süreçte Türklerin kurmuş oldukları sivil toplum kuruluşları hakkında kısaca bilgiler vermektedir. Bu çerçevede “Yardım Derneği”, “Hayriye Derneği”, “Şefkat Yardımlaşma Derneği” ve “Yeni Yol Kültür Güzel Sanatlar Derneği” gibi dört sivil toplum örgütü hakkında değerlendirme yapılmaktadır.

“Yücel Teşkilat’ı Sıradışı Bir Sivil Toplum Örgütü” serlevhasıyla hazırlanan beşinci bölüm çalışmanın belkemiğini oluşturmaktadır. Bu bölümde örgütün kurulmasına neden olan olaylar izah edildikten sonra on dokuz teşkilat mensubunun kısa özgeçmişlerine yer verilmiştir. Ardından Yücel’in, Makedonya Türklüğünün kalkındırılması bağlamında gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleri değerlendirilmiştir. Daha sonra Yücel mensuplarının Türkiye Cumhuriyeti Üsküp Konsolosluğu ve Belgrat Büyükelçiliği görevlileriyle olan ilişkileri mercek altına alınmıştır. Eserin en can alıcı kısmının ise “Yargılama Süreci” başlığını taşıyan altıncı bölüm olduğunu söylemek kesinlikle abartılı olmayacaktır. Beş alt başlıkta çözümlenen bu bölümde birçok birincil kaynak kullanıldığı gibi bilinmeyen birçok gerçek de gün yüzüne çıkarılmıştır. Türksoylu’nun eserin “sonuç ve değerlendirme” başlığında Yugoslavya dönemindeki direniş örgütlerini kıyaslaması ise bu bölüme ayrı bir orijinallik katmıştır. Ayrıca bu bölümde geleceğe dönük yapılan projeksiyonların bir kısmının (örneğin MATÜSİTEB tarafından Yücel Ödüllerinin ihdas edilmesi) gerçekleşmesi doğrultusunda bir takım somut adımların atılması ileri sürülen görüşlerin isabetliliğini teyit etmektedir.

Sonuç olarak kitap hakkında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse çalışmanın güçlü bir yöntemi (soru, hipotez, yazın vb.) bulunmaktadır. Ayrıca yazarın eserin tamamında bölümler arası bağlantıyı sağladığı, eseri kaleme alırken bilimsel yöneme sadık kaldığı ve sade bir dil kullandığı gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husustur. Her hâlükârda eserin tashihinin büyük bir titizlik ve özveriyle yapıldığı anlaşılmaktadır. Çalışmada kullanılan matbu eserlerin ve arşiv belgelerinin büyük çoğunluğunun birincil kaynaklardan oluştuğu gözlemlenmiştir. Gene Türksoylu’nun hazırladığı tabloların özgün olduğu ve yazına büyük katkı sağladığı aşikârdır. Aynı zamanda yazarın, tabloları hazırlarken birçok kaynaktan beslendiği görülmektedir. Sonuç olarak eserin müellifi daha önce gün ışığına çıkmamış bir konuyu aydınlatarak mevcut yazına önemli bir katkı yapmıştır. Ayrıca kitabın mizanpajının temiz bir şekilde yapılmasını sağlayarak iyi bir formatta okuyucuyla buluşmasını temin eden Adalet Kahvecioğlu Hanım’ın şahsında Astana Yayınları’na teşekkür etmek gerekir.